Op Zoek naar Perpetua

Één van de beroemdste vroeg-Christelijke martelaren is een vrouw uit N-Afrika, genaamd Perpetua. In 203 werd zij in de arena van Carthago samen met enkele anderen voor de wilde dieren gegooid en ter dood gebracht. De laatste dagen voor haar sterven hield zij een soort dagboek bij, dat nadien door een ooggetuige is opgenomen in een meer volledig verslag van haar martelaarschap (in totaal een pagina of vijftien). In deze bewaarde Latijnse tekst, de *Passio Perpetuae*, kunnen we tal van bijzonderheden lezen over de gang van zaken. Vooral het persoonlijk karakter van de tekst en enkele in detail erin uitgewerkte visioenen van de martelares spreken tot de verbeelding en nodigen uit tot nadere analyse.

De Amerikaanse historica Joyce Salisbury heeft aan de groeiende stroom literatuur over Perpetua nu een boeiende monografie toegevoegd. In de eerste hoofdstukken geeft Salisbury een brede schets van de historische en sociale context waarbinnen we de figuur Perpetua moeten bezien: de ontwikkelingen in het Romeinse rijk, de heersende normen en waarden in Rome en de provincie, de culturele en religieuze

interesses van haar sociale klasse, en vooral de kenmerken van de eerste christelijke gemeenschap in Carthago. In de resterende 100 bladzijden van haar studie bespreekt Salisbury in detail de tekst van de *Passio*. We volgen als vanzelf de loop van de gebeurtenissen: van gevangenis naar arena naar executie. Een slothoofdstuk gaat nog in op latere ontwikkelingen in het vroeg-christelijk denken over martelaarschap.

Salisbury maakt veel goede en interessante opmerkingen (al is er uiteraard genoeg om het mee oneens te zijn), maar op een wezenlijk punt blijft er toch iets wringen. De algemene culturele analyses nemen zoveel ruimte in beslag dat Perpetua geregeld uit het zicht raakt en pagina's lang niet genoemd wordt. Omgekeerd concentreert Salisbury zich soms zozeer op het individu Perpetua dat de algemene relevantie van de studie in het geding komt. Zo krijgt Perpetua's status als jonge vrouw van goede komaf veel aandacht. Maar ook oude, mannelijke slaven voelden zich tot het martelaarschap aangetrokken, dus wat zegt dat eigenlijk? Verder gaat Salisbury uitvoerig in op de dromen van Perpetua, terwijl er toch genoeg martelaren zijn geweest van wie we geen dromen kennen. De verklarende kracht ervan is dus beperkt.

Positief is dan weer dat Salisbury telkens zo dicht mogelijk bij de tekst van de *Passio* begint, zonder 'common sense' en moderne psychologische inzichten te negeren. De lezer wordt door Salisbury als het ware aan de hand door de tekst meegenomen. We zouden haast van een regel-voor-regel-commentaar kunnen spreken, zij het dat de studie daarvan niet de vorm heeft. Jammer genoeg ontbreekt een aaneengesloten afgedrukte Engelse vertaling van de tekst en is het Latijnse origineel niet opgenomen.

De genoemde oneffenheden doen gelukkig geen afbreuk aan de leesbaarheid van *Perpetua's Passion*. Het geheim hiervan schuilt in de strakke opbouw, de heldere schrijfstijl en de opgenomen illustraties, maar misschien bovenal in de toon van het betoog, die zowel ingehouden als betrokken is: Salisbury wil de martelares niet op voorhand verdedigen of te kijk zetten, maar doet een nuchtere poging om haar beter te begrijpen. Het boek is daarom aanbevolen voor wie meer over Perpetua wil weten.

□ Vincent Hunink

Joyce E. Salisbury, *Perpetua's passion. The Death and Memory of a Young Roman Woman*, Routledge, New York / London, 1997, 228 blz., £ 14,99.